

VARRÓ István Tamás

**Hatvan éves a Magyar Királyi Csendőrség: elhangzott 1941. február 14-én 17.30 perckor  
PINCZÉS Zoltán csendőr ezredestől a Magyar Rádióban BP. I. adón**

Az 1867. évi kiegyezés nagymérvű fejlődést eredményezett a magyar társadalomban és a gazdasági életben. A történelmi szükségszerűségnek megfelelően végrehajtott változások elkerülhetetlené tették a közrend, közbiztonság állami szintű reformját.<sup>1</sup> Elodázhatatlan igényként jelentkezett az egységes irányítású közbiztonsági rendszerek kialakítása falun és városban. Ennek az alapvető igénynek tett eleget a kor országgyűlése, amikor megszavazta az 1881. évi III. törvénycikket a Magyar Királyi Csendőrség,<sup>2</sup> illetve a XXI. törvénycikk a Magyar Királyi Rendőrség országos szintű szervezeteinek létrehozásáról. E történelmi dátumtól mondható el, hogy a magyar rendvédelmi szervek szakmai fejlődésük eredményeként, mindenkor, a korszak európai átlagának megfelelő szintjén végezték a közrend, közbiztonság biztosítását. A Magyar Királyi Csendőrség fennállásának hatvanéves évfordulója alkalmából mondta el méltató beszédét a Magyar Rádióban PINCZÉS Zoltán csendőr ezredes.<sup>3</sup>

Mielőtt rátérek az előadás szövegének ismertetésére, néhány mondatban bemutatom, hogyan zajlott le egy ilyen előadás előkészítése a Magyar Rádióban 1941-ben.

A rádió vezetése hangsúlyt fektetett a mindenkor aktuális évfordulók figyelemmel kísérésére. Különösen akkor, mikor egy olyan, az állam belső biztonsága és az országhatárokon belül lakók egyéni és személyes javainak biztosítására létrehozott testületről volt szó, mint a Magyar Királyi Csendőrség.

Ebben a struktúrában kiemelt helyet foglalt el a műsorigazgató. A rádióban ebben az időben általában öt-hat hétre tervezték meg a leadásra kerülő műsorok rendjét, és az adók közötti elosztást. A műsorbizottság feladata volt, hogy a programtervet jóváhagyja, vagy elutasítsa. Amennyiben pontosan tudták egy esemény évfordulás dátumát, annak közeledtekor a Magyar Rádió és Telefonhírmondó Rt. felkérte az érintett szervezet vezetését, hogy jelöljön ki egy prominens szakértőt, aki a konkrét előadás szövegét elkészíti. Az elkészített szöveggel a rádió 2 példányban kérte, a szerző pontos címének megjelölésével. A szerző által leadott szöveggel és a műsorgetvet véleményezte, és adásra engedélyezte a Műsorülés<sup>4</sup> és a Miniszterközi Ellenőrző Bizottság<sup>5</sup>. A leadott szöveggel a tartalmán, a két bizottságon kívül, csak a műsorigazgató eszközölhetett változtatásokat. Ez elsősorban nem a tartalom lényegi elemeit érintette, hanem a közérthetőséget és a műsoridőt figyelembe véve iránymutatást adott a szerző vagy az előadó számára. A rendelkezésre álló műsoridő ugyanis korlátozott volt.

Minden elhangzott műsorszámról egy úgynevezett „műsorboríték” készült. Ez a szöveggel együtt tartalmazott minden, a lejátszással kapcsolatos fontos információt (cím, leadási idő, szöveggel, összetett műsorok esetén műsortükör). A Magyar Rádió és Telefonhírmondó Rt. Archivumának részét képező, 1950 előtt született műsordokumentumokat jelenleg a Magyar Országos Levéltár állományában lehet kutatni a Sajtó levéltárban a K 615-ös fond alatt. Az említett jelzet 321-es csomójában találtam az előadás szöveggel. A fond alapszinten rendezett és az egyes csomókon belüli tájékozódást SÁVOLY Tamás a Magyar Rádió Zrt. levéltárosa által elkészített, de még publikálás alá nem került tételszerű jegyzék segít az eligazodást.

Jelen munkám az eredeti előadás szövegét tartalmazza. Gömbölyű zárójelbe tettem azokat a részeket, melyeket vélhetőleg a műsorigazgató húzott ki, hogy beleférjen az előadás az időkeretbe.

A szöveghez közléssel az a célom, hogy bemutassam, milyen fontos szerepet tulajdonított a korabeli kormányzat annak, hogy a Magyar Királyi Csendőrség munkáját, történetét bemutassa az ország lakosságának. Figyelemre méltó, hogy 1942-ben már több százezer rádióelőfizetőt tartottak számon. Így a társadalom széles rétegéhez jutott el a szükséges információ.

Forrásközléssel az a célom, hogy bemutassam, hogy a csendőrség munkájáról nem csak propagandisztikus anyagok jutottak el a lakossághoz, hanem tudományos értékű ismeretterjesztő előadások is.

„A világesemények forgatagában, a történelmi napok torlódásában álljunk meg néhány percig egy szerény évfordulónál. Hatvan éves a m. kir. csendőrség. Ma hatvan éve 1881. február 14.-én szentesítette I. Ferenc József „közbiztonsági szolgálat szervezéséről szóló 1881. évi III. törvénycikket, amely a vármegyék közbiztonsági szervezeti: a pandúrintézmények helyébe a közbiztonsági szolgálat ellátására Magyarországon egész területén katonai szervezettű m. kir. csendőrséget létesített.

A hatvan éves évforduló csak a mai magyar csendőrségé, mert maga a csendőrség mint intézmény régebbi keletű. Az első csendőrséget 1798-ban, 143 évvel ezelőtt állította fel Napoleon Francia-

országban; a volt Ausztria első- szintén napóleoni alapítású-lombardiai csendőrsége 1815-ben 126 évvel ezelőtt kezdte meg működését; Magyarországra 1849-ben, 92 éve vonult be a cs. kir. osztrák csendőrség, amely Erdélyben 1876-ban magyar szolgálati nyelvet kapott ugyan, mégis a mai m. kir. csendőrség megszületését csak abból a naptól számíthatjuk, amely a magyar állam törvényes intézményévé lett.

Nem foglalkozom e csendőrségek történeti fejlődésével, mert ez inkább csak magát a csendőrséget érdekli, főként a tanulságok miatt, amelyeket mint minden történelem, bőségesen szolgáltat. Csak annak megemlítésére szorítok, hogy a m. kir. csendőrség felállítását az akkori Magyarország nem helyeselte osztatlanul, annak ellenére, hogy az oly sok regényességgel körülszínezett, de hazánk hírnevének még ma sem használó betyárvilágot már mind megelégette. Az ellenzés egyik oka az volt, hogy a népszerűtlen osztrák csendőrség rossz emléke még túlságosan élénk volt, semhogy egy újabb, hasonló, ha mindjárt színmagyar intézményeknek is a visszatérése elé bizalommal tekinthetett volna az üldözött magyarság.

A vármegyék az önkormányzatukat féltették egy olyan törvénytől, amely az önkormányzati hatóságok intézkedési jogkörét érintetlenül hagyja ugyan, de a végrehajtást katonai alárendeltségű szervezetre bízta, amelyen át a közös hadügyminisztérium esetleg törvénytelen befolyást gyakorolhat a magyar közigazgatásra.

Ma már jól tudjuk, mennyire alaptalan volt ez az akkori viszonyok között egyébként megérthető aggodalom. A magyar csendőrség máig változatlan jelképe: a kakastól rövid idő alatt fogalommal vált nemcsak itthon, hanem külföldön is és Európa összes csendőrségei között hamarosan az élre került. A magyar csendőrrel szemben táplált előzetes bizalmatlanság hamarosan fölengedett. (A magyar csendőr kemény katona alakja körül engedni kezdett a jég.). Egyre többen süvegelték meg ha elmentek mellette. Pedig ha volt testület, amely komolyan fogta fel hívatását, amely néha kemény kézzel is rendet teremtett ott ahol kellett. A magyar csendőr volt az. Nem kereste a népszerűséget, sem pedig egyeseknek vagy az úgynevezett közvéleménynek vállveregető elismerését, sőt kifelé inkább zárkózott volt.

Mi tette mégis népszerűvé a népszerűtlent, jó barátta az ellenfelet? Ha igaz az, hogy minden törvénynek annyi az értéke, amennyire és ahogyan végrehajtják, akkor az igazságszolgáltatás és a közigazgatás magas színvonalának nélkülözhetetlen feltétele, hogy az előkészítés és a végrehajtás munkáját végző közbiztonsági szervezet és hivatala magaslaton álljon. A csendőrség pedig beigazolta ezt. Megmutatta, hogy nem holt betű, nem rideg paragrafus ad szilárd alapot az állam rendjének, és biztonságának, hanem az ember, aki e fölött örökdió. Nem az egyenruha, nem a fegyver és a szurony a köztisztület tárgya, mer ezek csak a fizikai hatalom életnélküli eszközei, hanem az ember, aki méltó azok viselésére. Nem a jogok adnak tekintélyt, hanem a kötelességek, amelyeket azonban nemcsak másoktól kívánunk meg, hanem magunk is teljesítjük.

A legelső kötelességeket a csendőrség önmagának szabta meg és ez nem volt egyéb, mint az egyszerű igazság, hogy aki rendet követel, ne legyen rendetlen; aki fegyelmet hirdet, ne csak parancsolni tanuljon meg, hanem engedelmeskedni is, aki pedig a törvény nevében cselekszik, elsősorban maga tartsa azt tiszteltben.

Postánkat és csendőrségünket a magyar állam legsikerültebb intézményeiként szokták emlegetni. Hogy valóban így vannak e, azt reánk vonatkozóan mi, csendőrök nem vagyunk hivatottak elbírálni. De azt, hogy magyar nemzet szervezetébe és becsületébe fogadta a kakastollat, nem tagadhatjuk, mert érezzük, és mert nem is titkolják előttünk. Pedig a lényeg amit a kakastól jelent: a rend, a fegyelem és a törvénytisztelt bizony csak addig szokott népszerű lenni, amíg csak jogot jelent és nem figyelmeztet kötelességekre. Nemcsak nálunk van ez így hanem az egész világon. Ha nem így volna, nem lenne szükség rendfenntartó szervezetre, mert az országok, és nemzetek életében magától érthető természetes dolog lenne a rend, a fegyelem, és a közbiztonság, (értve itt azoknak a jelenségeknek az eltűnését is amelyek az állam és a magánéletet fenyegető veszedelmeknek nem tünetei, hanem alapfokai, nem következményei, hanem okozói).

Mint itt most a magyar csendőrség szerény tolmácsa, kötelességemnek érzem, hogy testület nevében hálás köszönetet mondjak mindenkinek, aki a magyar csendőrt szeretetébe fogadja, és bizalmával

kitünteti. A nemzet érzelmeinek ezt a felénk sugárzó melegét magasra értékeljük; nem tekintjük istenadta napfénynek, amelyben csupán sütkéreznünk kell, hanem éltető melegnek forrása bennünk kell, hogy legyen. (És amelyet csak úgy lehet megtartanunk ha egyetlen és összességükben újra és újra bizonyosságát adjuk törekvésünknek, hogy arra méltóak maradjunk)

Sokszor volt alkalmunk olvasni az utóbbi évek világeseményeivel kapcsolatban, hogy Magyarországon Európában a rend és béke szigete. Ez persze nem azt jelenti, hogy mi vagyunk egyedül a boldog ország, amelyet azért kímélt meg a világrend, mert itt nincs mit megoldani. De annál inkább kalapot kell emelnünk a magyar nép fegyelmezett józansága előtt, amely keserű iskolában ugyan, de megtanulta hogy a sors forgandósága nemcsak az egyesek, de a nemzetek életének is törvénye: nincs örök boldogság a földön, de nincs örök szenvedés sem. Minden nemzet életében vannak- a magyarság történetében meg éppen bőven voltak korszakok, amikor szenvedések árán kellett kiérdemelnünk azt, amit másoknak az ölébe hullott- ilyen korszak vajúadásában élünk ma is. Nehéz sorunkat semmivel sem enyhítené, ha ellenségeink nagy száma mellett egymás ellenségeivé is válnánk, s magunk pusztítandók el azt, amit meghagytak nekünk. Ennek a józan belátásnak tulajdoníthatjuk az ország rendjét és nyugalma. (az ösztönszerű közérzésnek, hogy virrad már künn is, benn is.) Az érdem tehát elsősorban a magyar nemzeté és minden egyes tagjáé, aki egyéni magatartásával, belátásával, türelmével, szenvedésével, de reménységével is ezt a kitartást szolgálja.

De fáradhatatlan őrzői és munkálói az ország törvényes rendjének a közbiztonsági szervezeteink is: városokban a rendőrség, a magyar föld világában pedig a csendőrség.

Az állami rend, az élet és a vagyon biztonsága tekintetében nincs, és nem is szabad, hogy különbség legyen a város és a falu igényei és viszonyai között. A falusi, a tanyasi ember, vagy akár a magányos erdei ház lakója is életének; testi épségének és vagyonának éppen olyan védelmét követelheti az államtól, mint a körutak lakója. Ez a közbiztonság pedig akkor jó, ha észre sem veszik, hogy van, ha nem írnak, és nem beszélnek róla, legszebb eredménye pedig az a negatívum, hogy nem történik semmi. De mennyi munkába, fáradságba, hány meg hány ezer csendőr átvirrasztott éjszakájába, naponta hány meg hány ezer kilométernyi gyaloglásba, vagy lovaglásba kerül az, hogy semmi sem történjék. Déli rekkenőben, pusztai viharban, hófedte hegytetőn, éjféle erdőben, hajnali pirkadásba, vagy ahogy az utasításunk röviden kifejezi: „tekintet nélkül a napszakra és az időjárásra” ki ne találkozott volna már a nyugodt lépésű, kevés beszédű, napbarnította két csendőrrel, amint szótlán komolysággal haladtak egymás mellett, mindenütt olyan egyformán, mintha mindig ugyanaz a kettő lett volna. Mind-mind részecskéi ők egy kiváló szerkezetű, hatalmas örökmozgó gépezetnek, éber őrei annak, hogy mások nyugodtan aludjanak, névtelen harcosai a mások javának, és közösség érdekeinek.

Nem könnyű munka ez, tessék elhinni. Erős, edzett, makkegészséges szervezet kell hozzá, mert bizony még ezt is kikezdi a hideg, meleg, a hó és a sár, a hegy, a völgy, és a sok ezernyi kilométer. A mégis kényelmesebb városi élethez szokott ember nem is igen bírja a csendőrségi szolgálatot; sok évi tapasztalat vezetett ehhez a törekvéshez, hogy a csendőrség kiegészítését elsősorban a magyar föld népéből kell keresnünk. A magyar embert különben egyéb tulajdonságai is kiválóan alkalmassá teszik erre szolgálatra: értelmes, az alapképzettségét sokszorosan meghaladó ismeretekre is könnyedén megtanítható, bátor, lovagias, törvénytisztelő, igen fegyelmezett és a feltétlen megbízhatóságig tökéletes. Hibái felszínese, hozzáértő neveléssel könnyen lecsiszolhatók.

Talán ez a különös rátermettség az oka annak, hogy a magyar földműves fiatalság szívesen jön csendőrnek. És igaza van, mert ha megbecsüli magát, a csendőrség is megbecsüli őt. Tisztességes megélhetést, érdeme szerinti haladást nyújt neki, és azt a büszke tudatot, hogy olyan testület tagja lehet, amely csak erkölcsileg megválogatottakat fogad keblébe. Ennek megfelelően becsüli őt meg a társadalom is.

A honvédelmi miniszter úr a napokban felhívást intézett a csendőrséghez való jelentkezéshez. Szívesen várjuk a katonaviselt derék magyar fiukat a felszabadult Erdélyből is a csendőrség keblébe. De csak az jöjjön, aki akar és tud jó katona lenni, és aki úgy érzi, hogy a csendőrséget élethivatásul tudja választani. Átmeneti kenyérkeresetként nem ajánlom.

Most pedig engedjék meg kedves hallgatóim, hogy néhány kiragadott képet adjak önöknek a mai magyar csendőrségről. Azt mindenki bizonyára jól tudja, hogy a csendőrség úgynevezett végrehajtó testület, amin azt értjük, hogy nincsenek hatóságot megillető intézkedő jogai, hanem csak végrehajtja a

bíróságok és a hatóságok intézkedéseit. Ezt azonban mégsem kell szószerint venni; a bíró, az ügyész, a főszolgabíró nincs mindig a csendőr mögött, hogy megmondhatná neki, mit kell tennie, következésképpen ezeknek a jogoknak kisebb mértékű pontosan körülhatárolt részét, úgynevezett átruházott hatáskörben a csendőr önállóan gyakorolja. Keze, szeme, és füle a vizsgálóbírónak, ügyésznek, főszolgabírónak és saját előjárójának: nélküle bizony alaposan fennakadna a közigazgatás és az igazságszolgáltatás.

A törvények és rendeletek mai tömegében nem lebecsülendő tudnivalóra van szüksége a csendőrnek. A csendőrijárőr nem viheti magával sem a törvénytárat, sem a rendeleti közlönyöket, mert ha el akarná vinni, kocsin kellene utána szállítani. Kérdezni sem igen van kitől, így hát nem marad egyéb hátra, mint fejben elvinni belőlük amennyit lehet.

Már említettem, hogy nem az a jó közbiztonság, ahol minden tolvajt megfognak, hanem az, ahol nem lopnak. A csendőrség célja is az, hogy a működése területén lehetőleg megakadályozza a bűncselekmények elkövetését: ezt elsősorban sűrű járőrözéssel igyekszik biztosítani. A járőrök pontosan előírt tervezet szerint, de rendszertelenül, meglepetésszerűen portyáznak éjjel-nappal az őrskörzeteket, amelyeket a lakosságával együtt úgy kell ismerniük, mint a tenyerüket. Néhány évi szolgálat után a csendőrök legjobbjai szinte csodálatos érzékre teszt szert abban, a tekintetben, hogy mikor, hol, miért és mire kell különösen figyelemmel lennie, (kit kell szemmel tartania, mikor és hol kell a legjobbkor – vagy a legrosszabbkor – megjelennie).

Ehhez a szolgálathoz, amelyet (a bűncselekmények megelőzésének célja után) céljából kiindulva megelőző szolgálatnak nevezünk, nem elég a pusztá köteleességtudás; sokkal több kell hozzá: a bűn meggyőződéses fanatikus üldözőjévé kell lennie az embernek ahhoz, hogy az e szolgálathoz szükséges kitartás, a nyughatatlanság nemes ösztöne második természetévé váljék.

Meg kell azonban mondanom, hogy a csendőrségnek ezt a munkáját nem elég csak tudomásul venni és elismerni. Különösen a „megelőző” szolgálatban nem nélkülözheti a törvénytisztelő lakosság segítségét. Az a néhány csendőr, akire sokszor tizenöt község közbiztonságának felelőssége hárul, mégsem lehet ott mindenütt és nem láthat mindent. Jó szolgálatot tesz tehát, nem a csendőrségnek, hanem a maga és a közösség érdekeinek az, aki hírről ad nekik mindent, amiről jó tudniuk. Nagyon sok lopást, betörést, sőt súlyosabb bűncselekményt is meg lehetett már akadályozni azáltal, hogy a községben ólálkodó gyanús idegenre idejében felhívták a csendőrök figyelmét. (Nem kell okvetlenül nagy dolgoknak lennie, amit hírről adunk; önmagában kicsinek, jelentéktelennek tűnő dolgoknak is lehet fontos oka, vagy következménye. Még a pletyka sem megvetendő hírforrás, ha figyelembe vesszük, hogy nem igen szokott a haraszt szél nélkül zörögni.)

De működjék (is) bármilyen jól a megelőző szolgálat, bűncselekmény azért mégis csak történik. Ekkor kezdődik a csendőrség munkájának második nem kevésbé fontos területe: a nyomozás. Ezt (aztán) érdekesnek, izgatónak, de mindenesetre valamilyen könnyű bűvészkedésnek tartják, amilyen a detektívregényekben, vagy filmen szokott (lenni) előfordulni. Pedig munka ám ez is, sokszor nagyon nehéz szellemi és fizikai munka. Az istenadta tehetség fontos, de nem egyedüli követelmény: esztendő elméleti tanulására és gyakorlati iskolája kell ahhoz, hogy valaki a nyomozás mesterségében, vagy éppen művészetében (kontár) maradjon kontár.

Minden emberben van ugyan több – kevesebb úgynevezett detektívhajlam: (na) aztán [meg] aki tíz detektívregényt elolvasott az meg már éppen szakembernek képzei magát a nyomozásban, (különösen, ha már voltak korábban kisebb házi sikerek .A több mint ezer oldalnyi nyomozástant izzadva tanuló csendőrök sokszor mosolyognak egy-egy műkedvelő nyomozóbarátjuk fölényes véleményén, vagy bírálatán. Akiknek azonban alkalmuk volt egy-egy magasabb fokú csendőriskola vizsgáján részt venniük, holtbiztosan az a kérdésük, hogy nincs-e valami huncutság a dologban? Valóban azok az egyszerű fiúk vizsgáztak-e, akiknek egyike – másik a néhány évvel ezelőtt még a betűvetéssel küszködött? Hiszen az, amit hallottak, egészen magas képzettségű embereknek is becsületére vált volna.

Persze azért akad olyan bűncselekmény is, amelyet a legtökéletesebb nyomozószervezet sem tud kideríteni. De hát az élet egyéb területén nincsenek-e olyan feladatok, amelyeket lehetetlen megoldani? (Csakhogy a dolog úgy áll, hogy egy-két esetet, ami nem derül ki az emberek emlékezetében, tartják, míg a sok százat vagy ezret, ami kiderül, hamar elfelejtik, mert természetesnek tartják.) A csendőrség által nyomozott bűncselekmények kiderítése a cselekmény minemősége szerint 80-90% körül mozog. Ennél jobb százalékot a világ egyetlen közbiztonsági szervezet sem képes felülmúlni

Pedig nincs ebben semmi lehetetlenség. A csendőrség kiválóan bevált, fokozatos kiképzési módszerének eredménye ez. A valóban detektívregénybe vagy filmre kívánczó, de nem kitalált, hanem valóban megtörtént nagyszerű nyomozásoknak szinte naponként megismétlődő sorozata (és a kiderített bűncselekmények statisztikája) is bizonyítja ezt. Mert nem csak újságszenzációt lehet zseniálisan kideríteni; egy véletlennek látszó jelentéktelen tüzeset, sőt egy ugyancsak alaposan lenézett tyúklopás kiderítése sokszor nagyobb és nehezebb munka, mint egy gyilkosság kinyomozása. (amelyre egyébként, hála Istennek, elég ritkán kerül sor. A nyomozás munkája természetesen nem nyugszik kizárólag az őrsök vállain. A csendőrségnek az egész ország területére kiterjedő külön, kiváló nyomozó szervezete is van, amely válogatott legénységgel és a legkorszerűbb felszereléssel dolgozik Ebben a magyar csendőrség Európa egyik legkorszerűbb csendőrsége.) (Kockázatos dolog ma bűncselekményt elkövetni, előbb vagy utóbb mindenre rájövünk.)

De megint csak vissza kell térnem arra, amit az imént mondtam. A nyomozásban is lehet, sőt kell is segíteni a csendőrnek. Vagy legalább is ne nehezítsük. Ha valahol bűncselekmény történik, első szabály, hogy ne nyúljunk semmihez, hagyjunk mindent érintetlenül, úgy ahogyan találtuk. Ha életmentésről van szó, az más dolog, de merő kíváncsiságból ne forgassuk fel a helyszínt, ne járjuk össze, ne fogdossunk össze semmit, amíg a csendőrök megérkeznek. Elsősorban a községi előjáróságok tenivalója ez, de annak is érdeke, akinek sérelmére, vagy kárára a bűncselekményt elkövették. Ha pedig valaki mégis hozzányúlt valamihez, figyelmeztessük erre a csendőrt.

Ha az eredmény megvan, a bűncselekmény kiderült, következik a nyomozás befejező, de szintén nem könnyű munkája: a feljelentés megszerkesztése. Ehhez már alapos jogi szakismeret szükséges. Azt hiszem elég annyit megemlítenem, hogy olyan bűncselekmények esetében, amelyekben nincsen vizsgálat – ez pedig az esetek 90%-a – a kir. ügyészség a csendőrségi feljelentés alapján készíti el és nyújtja be a vádiratot. Hibának pedig nem szabad lennie, mert a feljelentések fogalmazványát a tisztii parancsnokok ellenőrzik, s ha hiba csúszott bele, a csendőr nem igen kap érte dicséretet

Ha foglyos az ügy, tényvázlatnak, legyen az eset akármilyen szétágazó és bonyolult is, 24 óra alatt ha török, ha szakad, készen kell lennie, mert így rendel a Bünvádi Perrendtartás.

Hogy a szolgálat meddig tartott, hogy a csendőr átázott vagy átfázott e, hogy fáradt-e vagy álmos: mindegy, bevonulás után meg kell fogalmazni és le kell másolni a feljelentést: ha hatvan gépirásos oldal, akkor is. Ha este nekilát reggelre csak készen lesz.)

A csendőrség azonban nemcsak közrendészeti és nyomozó testület, hanem karhatalom is. Ott, ahol állam rendjének és közbiztonságának fenntartására vagy helyreállítására a megelőző és a nyomozó szolgálat eszközei és módszerei már nem elégségesek, fegyverének erejében kell azt biztosítani, ez pedig (katonai) állandó katonai [ki]képzését és továbbképzés[ét tesz[i] szükségessé, ami részben a csendőriskolában, részben pedig az őrsökön történik. Ez megy talán a legkönnyebben; nemcsak azért, mert a magyar ember született katona, hanem azért is, mert csendőr csak kiképzett katona lehet. A csendőrség létszáma, fegyverzete, felszerelése, kiképzése teljes biztosítékot nyújt arra, hogy a rendet minden körülmények biztosítani tudja. Szabályzatainak természetesen csak végső eszközként és nagy felelősség mellett engedik meg a fegyverhasználatot, de több szomorú példára emlékezve meg kell mondanom, hogy ne halhassunk azokra, akik azt állítják, hogy a csendőrökkel nyugodtan lehet virtuskodni, úgyis csak ijesztgetésül, vaktölténnyel lönek.

Nem így van. A fegyverhasználat nagyon szomorú, de nagyon komoly dolog. A szolgálatban álló csendőrnek pedig nincs is vaktölténye.

Ezzel természetesen nem merítem ki a csendőrség szervezetének és szolgálatának ismertetését, de ezt nem is ígértem. Csak egy-két kiragadott ecsetvonást akartam adni, ezt is csupán az évforduló kedvéért.

A csendőrség szervezete sokkal szétágazóbb, szolgálata pedig sokkal többretegű semhogy a most rendelkezésre álló idő alatt annak részletesebb ismertetésére vállalkozhatnék. Még csak azt említem meg, hogy háború esetén a csendőrségnek három feladata van: a határszéli őrsök határvédelme, a tábori csendőrség felállítása, a mögöttes országban pedig a rend fenntartása mellett a katonai érdekek szolgálata.

(Háború esetén a határszéli csendőrőrsök a határőrséggel együtt részt vesznek az ország védelmében. Az 1916. évi román betöréskor a román csapatok első ellenfelei a csendőrőrsök voltak. Hőskölte-

ménybe illik sok kis csendőrös vitézsége; néhány álmából felriadt, sokszor még fel sem öltözött csendőr órákon át tartott vissza jelentékeny ellenséges erőket. Ha ma arra kerülne sor, ma sem lenne más-ként.

A táborigazgatási szolgálatot ma már szintén korszerű alapra helyezték. Gerince a táborigazgatási csendőrség, amelynek sokféle tennivalóját külön szabályzat írja elő. A világháború táborigazgatásának szervezeti hibáiból sokat tanultunk; ma már a legelső vonaltól kezdve mindenütt ott van a táborigazgatási csendőr, hogy honvéd bajtársaival, de elsősorban a csapatcsendőrökkel együtt küzdve éberem őröködjének, nehogy a világháború szomorú tanulságai megismétlődjének.)

A csendőrségről szóló törvény szentesítésének napját, február 14-ét a Kormányzó Úr Ö Főméltósága legmagasabb elhatározásával csendőrnappá rendelte, mi pedig hősi halált halt bajtársaink kegyeletes emléknappá szenteljük.

A budapesti csendőrlaktanya udvarára ércszobor, a Hadimisztériumban pedig hatalmas márványtábla hirdeti emléküket ezzel a felírással: „A háború és béke hősi halottainak.” Igen a békének is vannak hősei és hősi halottai. Egyszerű emberek névtelenek. Homlokukat nem övezi babér, nevüket nem jegyezte fel a történelem. De a becsület mezején estek el ők is éppen úgy, mint akik külső ellenség ellen védték a hazát.

(Csak koszorújuk szalagjának felirata más. „Meghalt a hazáért”. „Meghalt a közbiztonságért.”)

De nem csak a halottaké a csendőrnappal, hanem az élőké is. Szép hivatásuk szeretetének, testületi egygyéforrottságuknak, a katonaszerények és a bajtársiasságnak is ez az ünnepe. Számadást adunk magunknak az elmúlt esztendőkről és fogadalmat teszünk az elkövetkezőkre. Mindkettő csak három szóból áll: Hűség, Becsület, Vitézség. Belső szerény ünnepünk ez, olyan mint a családban a születésnap. Nem marad el a születésnap ajándékunk sem.

A múlt év szeptember 12-én a magyar honvédségnek Kolozsvárra történt bevonulása után, két csendőr állott a kolozsvári úti csendőrlaktanya kapujában. Hozzájuk lép idősebb úr és azt mondja az egyik csendőrnek:

– Örmester úr, legyen szíves lépjen egy lépést előre.

A csendőr azt hívén, hogy talán útjában áll valakinek, előrelépett. Az úriember a gyalogjárdára térdelt és megcsókolta a csendőr lába nyomát. A meglepődött nem tehettek egyebet, mint, hogy felsegítették a járdáról az urat, aki könnyes szemmel csak ennyit mondott:

– Megfogadtam, hogy a legelső magyar csendőr lába nyomát megcsókolom.

Mennyi könny, mennyi elfojtott keserűség, mennyi vágyó tekintet a határon túlra, hány álmatlan éjszaka titkos álma és a múltnak milyen és mennyi emléke kellett ehhez a fogadalomhoz! Tudjuk, hogy nemcsak szólt ez a megtisztelés, hanem mindennek, ami magyar és mindenkinek aki az ezeréves földre a magyar zászlót visszavitte. Talán nem is a csendőrségnek, hanem az egész nagy magyar igazságnak volt jelképe az így (megszentelt) megáldott kakastól, mégis legyen szabad a magyar csendőrnek ezt a megható fogadtatását hatvanéves évfordulónak legszebb emlékként megőriznünk.<sup>6</sup>

A csendőr főtiszt érzelmi elkötelezettsége az általa képviselt testület iránt végig vonult az éterben elhangzott megemlékező szavakon. Még akkor is igaz ez a megállapítás, ha tudjuk, hogy bizonyos részeket kihúzott a műsorigazgató. Érdekes szakmai megállapítás figyelhető meg az előadásban. Nevezetesen az, hogy a közrend, közbiztonság; csak a lakosság tevékeny együttműködésével biztosítható. Többször hivatkozik erre az aktív közreműködésre. Amennyiben a mai kor elvárásait figyelembe véve közelítünk az előadás szövegek könyvének elemzése felé, szembetűnik, hogy már akkor is fontos kérdés volt, az átlagpolgár hogyan érzékeli a köznyugalom milyenségét.

A köznyugalom oldaláról sokkal magasabb szintű a megítélése, a rendvédelemmel foglalkozó szervezetek munkájának, amikor a statisztikai számszerűséget alátámasztja a mindennapokban tapasztalt közérzetet, és nem fordítva határozza meg a két tényező egymást.

#### Forrás:

<sup>1</sup> PARÁDI József (szerk.): *A magyar rendvédelem története*. Budapest, 1996<sup>2</sup>, Osiris.

<sup>2</sup> Idem: A polgári magyar állás központosított közbiztonsági szervezete a Magyar Királyi Csendőrség. *Belügyi Szemle*, XXXVII.évf. (1989) 2.sz. 35-40.p.

<sup>3</sup> PINCZÉS Zoltán (\*Óradna, Beszterce-Naszód vm. 1891. XI. 3. – Pfarrkirchen, 1945. XII. 1.) csendőr ezredes, később vezérőrnagy. Lásd.: SZAKÁLY Sándor: *A magyar katonai felső vezetés 1938–1945*. Lexikon és adattár. Bp., Ister, 2001. 409 o., ill.; Új magyar életrajzi lexikon. V. köt. P-S. Főszerk. MARKÓ László. Bp., Magyar Könyvklub. 2004. o.

<sup>4</sup> Műsorülés tagjai: a műsorigazgató, irodalmi-, zenei osztály vezetője, hírszerkesztőség vezetője a zenei tanács elnöke, külügyi igazgató, gazdasági igazgató, olykor a rádió elnöke. A műsorülés hetente tárgyalta és engedélyezte a műsorok adásba kerülését. Lásd: Rádióhallgatók lexikona. Az irodalom, zene, színház, film, rádió, rádiótechnika, gramofon és sport enciklopédiája. Szerk.: TISZAY Andor és FALK Géza. II. kötet. L–Zs. Budapest, [1944.] Vajda-Wichmann kiadás, 83. o.

<sup>5</sup> Miniszterközi ellenőrző bizottság. Feladata a magyarországi rádióműsor felügyelete nemzeti, nemzetiségi, világnézeti, kulturális és propaganda szempontjából. A bizottságba a kereskedelmi minisztérium 3, a miniszterelnökség és a többi minisztériumok részéről 1–1 kiküldött foglalt helyett. A rádiót az üléseken egy delegált és mellérendelt műsorszakértő képviseli. Lásd.: Rádióhallgatók lexikona. Az irodalom, zene, színház, film, rádió, rádiótechnika, gramofon és sport enciklopédiája. Szerk.: TISZAY Andor és FALK Géza. II. kötet. L–Zs. Budapest, [1944.] Vajda-Wichmann kiadás, 219. o.

<sup>6</sup> Magyar Országos Levéltár (MOL), Sajtó Levéltár (SL) convolutum K-615 fond.